

ခရမ်းနွားလှည်းနှင့် လှည်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ဥပစာအသုံးများ*

စိုးစိုးနိုင်

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာ့လယ်ယာသုံး နွားလှည်းတစ်မျိုး ဖြစ်သော ခရမ်းလှည်းနှင့်အတူ လှည်းလုပ်ငန်းနှင့် သက်ဆိုင်သော ဥပစာအသုံးများကို သုတေသန အင်္ဂါရပ်များနှင့်အညီ လေ့လာထားသည့် စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။ စာတမ်းတွင် ခရမ်းနွားလှည်းကို စတင်တီထွင်သူနှင့် ခရမ်းနွားလှည်း ဖြစ်ပေါ်လာပုံ၊ လှည်း ဟူသော စကားရင်းမြစ်တို့ကို တင်ပြထားပါသည်။ ထို့နောက် ဥပစာ၏ အဓိပ္ပာယ်နှင့် ဖွင့်ဆိုချက်များကို ဖော်ပြပြီး ခရမ်းနွားလှည်းနှင့် လှည်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာတွင် တွေ့ရသော ဥပစာစကားများကို မြန်မာ့အမွေအနှစ် ထိန်းသိမ်းမှုတစ်ရပ်အနေဖြင့် လေ့လာဖော်ထုတ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သော့ချက်ဝေါဟာရများ - ခရမ်းနွားလှည်း၊ စကားရင်းမြစ်၊ တင်စားမှု၊ တူညီမှု ဆက်စပ်မှု၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်၊ ဓလေ့သုံး၊ ဥပစာစကား

နိဒါန်း

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာ့အမွေအနှစ်ဖြစ်သော လက်မှုပညာတစ်ရပ်နှင့်အတူ ခရမ်းနွားလှည်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရအသုံးများကို မပျောက်ပျက်စေရန် ဘာသာစကား ရှုထောင့်မှ သုတေသနပြုကာ စနစ်တကျ လေ့လာဖော်ထုတ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး၊ ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီး စသည့် မြန်မာနိုင်ငံ အောက်ပိုင်းဒေသ များတွင် အသုံးပြုခဲ့ကြသော မြန်မာ့နွားလှည်းတစ်မျိုး ဖြစ်သည့် ခရမ်းလှည်းနှင့် ပတ်သက်သော ပြုလုပ်ပုံ ပြုလုပ်နည်းနှင့် အတိုင်းအတာများ၊ ဥပစာ အသုံးများကို ကိုယ်တိုင်ကွင်းဆင်း လေ့လာပြီး အသစ်တွေ့ရှိမှု တစ်ရပ်အနေဖြင့် ဗဟုသုတ ဖြစ်ဖွယ် တင်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ လေ့လာခြင်းဖြင့် မြန်မာ့အမွေအနှစ် ထိန်းသိမ်းမှု၊ မြန်မာစာပေ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် ဘာသာစကားအကျိုး ဖြစ်ထွန်းမှု တို့ကို ရည်ရွယ်ပါသည်။

ဒေါက်တာ၊ ကထိက၊ မြန်မာစာဌာန၊ ရန်ကုန်အဝေးသင်တက္ကသိုလ်

* Best Paper Award Winning Paper in Myanmar (Language) (2017)

၁။ သုတေသနအင်္ဂါရပ်များ

ဤစာတမ်းကို ပြုစုရာတွင် သုတေသနအင်္ဂါရပ်များ၊ စံချိန်စံညွှန်းများနှင့် ကိုက်ညီမှု ရှိစေရန်အတွက် အောက်ပါ သုတေသနဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ နှင့်အညီ ပြုစုထားပါသည်။

- (က) ရှေ့မှလေ့လာခဲ့ကြသူများ
- (ခ) ပြုစုရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်
- (ဂ) လေ့လာမှုနယ်ပယ်နှင့် အမေးခံပုဂ္ဂိုလ်များ
- (ဃ) အချက်အလက် ကောက်ယူစုဆောင်းခြင်း
- (င) သုတေသနပြုစုပုံ အဆင့်ဆင့်
- (စ) သုတေသနအစီအစဉ်

(က) ရှေ့ကလေ့လာခဲ့ကြသူများ

မြန်မာ့နွားလှည်းနှင့်ပတ်သက်၍ ရှေ့ကလေ့လာခဲ့ကြသူများနှင့် လေ့လာခဲ့ကြသော အချက်အလက်များကို စာတမ်းတစ်စောင်၏ အင်္ဂါရပ်နှင့်အညီ အကျဉ်းမျှ တင်ပြပါမည်။

- စိတြ။ (၁၉၉၁)။ **မြန်မာ့လှည်း**။ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အနုပညာစာပေ (တတိယဆု)။ စာပေဗိမာန်၊ ရန်ကုန်။
လေ့လာမှု။ ။ မြန်မာ့လှည်းသမိုင်းကြောင်း၊ လှည်းတစ်စီးအကြောင်း။
- မိုးမြေ၊ မောင်။ **လယ်ယာမြေ တစ်ခေတ်ဆန်းစေမည့် တူရွင်းတောင် ဆည်လုပ်ငန်း** (ဆောင်းပါး)၊ ရှေ့သို့စာစောင်၊ အတွဲ ၆၊ အမှတ် ၁၀။
လေ့လာမှု။ ။ လှည်းကို အသုံးပြုခဲ့ကြပုံ။
- မင်းညွန့်နှင့် ထွန်းဖေ၊ **ဦး(ရွှေဘို)**။ (၁၉၇၂)။ **လှည်းယာဉ်ကြော့**၊ ဂုဏ်ရည်စာအုပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်။
လေ့လာမှု။ ။ နွားလှည်းသမိုင်း၊ လှည်းယာဉ်အကြောင်း။
- မြန်မာစာအဖွဲ့ဦးစီးဌာန။ (၁၉၉၂)။ **မြန်မာ့လှည်း**၊ ဝေါဟာရမှတ်စု (ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်)၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ မြန်မာစာအဖွဲ့ဦးစီးဌာန၊ စာပေ သုတေသန ဌာနစု။

**လေ့လာမှု။ ။ မြန်မာ့လှည်းဝေါဟာရများနှင့်ပတ်သက်ပြီး ကွင်းဆင်း
လေ့လာမှုများ။**

- ယဉ်နိုင် (မြစ်ကြီးနား)။ **လှည်း** (ဆောင်းပါး)၊ ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်၊
အတွဲ(၃)၊ အမှတ်(၂)။

လေ့လာမှု။ ။ နွားလှည်းကို အသုံးပြုကြပုံ။

မြန်မာ့လှည်းဆိုင်ရာအထောက်အထားများ၊ အချက်အလက်များကို အထက်ပါ
စာအုပ်အချို့တွင် လေ့လာဖော်ပြထားသော်လည်း မြန်မာ့နွားလှည်း တစ်မျိုးဖြစ်သည့်
ခရမ်းနွားလှည်းဆိုင်ရာ အထောက်အထားများနှင့် ဥပစာအသုံးများကို မည်သူတစ်ဦး
တစ်ယောက်မျှ လေ့လာထားသည်ကို မတွေ့ရပါ။

(ခ) ပြုစုရသော ရည်ရွယ်ချက်

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယခုကာလသည် လက်မှုလယ်ယာမှ စက်မှုလယ်ယာသို့
အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ကူးပြောင်းလာချိန် ဖြစ်သောကြောင့် နွားလှည်းလုပ်ငန်းနှင့်အတူ
နွားလှည်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရတို့လည်း တဖြည်းဖြည်း မှေးမှိန်လာကြောင်း တွေ့ရ
ပါသည်။ မြန်မာ့အမွေအနှစ်ဖြစ်သည့် လက်မှုပညာတစ်ရပ်ဖြစ်သော နွားလှည်း
လုပ်ငန်းများအနက် ခရမ်းနွားလှည်းလုပ်ငန်းနှင့် ဝေါဟာရများကို မပျောက်ပျက်
စေရန် သုတေသနပြု မှတ်တမ်းတင်ရန် လိုအပ်နေပါသည်။ ထိုလိုအပ်ချက်ကို အဓိက
ပြဿနာတစ်ရပ်အဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး အကောင်အထည်ဖော် ဖြေရှင်းနိုင်မည့်
နည်းလမ်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် “ခရမ်းနွားလှည်းနှင့် လှည်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ဥပစာ
အသုံးများ” ဟူသော သုတေသနစာတမ်းကို ပြုစုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤသို့ လေ့လာခြင်းဖြင့် မြန်မာ့အမွေအနှစ် ထိန်းသိမ်းမှု၊ မြန်မာစာပေ
ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် မြန်မာဘာသာစကား အကျိုးဖြစ်ထွန်းမှုတို့အတွက် ရည်ရွယ်
ပါသည်။

(ဂ) လေ့လာမှုနယ်ပယ်နှင့် အမေးခံပုဂ္ဂိုလ်များ

စာတမ်းရှင်သည် ခရမ်းမြို့ဇာတိဖြစ်ပြီး ငယ်စဉ်ကပင် ခရမ်းနွားလှည်း
လုပ်ငန်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး ရင်းနှီးခဲ့သူဖြစ်သော်လည်း နွားလှည်းနှင့်ပတ်သက်၍
သုတေသနပြုရန် ရည်ရွယ်ချက် မရှိခဲ့ပါ။ သို့ရာတွင် ၂၀၁၀ ခုနှစ် လောက်ကစပြီး
ခရမ်းနွားလှည်းများကို လယ်ယာလုပ်ငန်း၌ အသုံးပြုခြင်း မရှိတော့သည့်အတွက်
ခရမ်းလှည်းလုပ်ငန်းနှင့် ခရမ်းလှည်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ ပျောက်ပျက်မသွားစေရန်

သုတေသနပြုရန် လိုအပ်နေပါသည်။ ထိုလိုအပ်ချက်အရ သုတေသနစာတမ်းကို ပြုစုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ယခုစာတမ်းတွင် တင်ပြထားသော ခရမ်းနွားလှည်း မှတ်တမ်းပုံမှာ ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် ပန်းပဲဆရာ ဦးခင်ရွှေ (ခရမ်းလှည်းကို တီထွင်သူ ဆရာကြီးမောင်၏ တပည့်ရင်းဖြစ်ပြီး ၁၉၆၂ ခုနှစ်၊ ခရမ်းမြို့၌ ကျင်းပသော ခရမ်းလှည်းလုပ်ပြိုင်ပွဲတွင် ပထမဆု ရခဲ့သူတစ်ဦး ဖြစ်သည်။) ပြုလုပ်ထားသည့် သုံးခွမြို့နယ် ကြံ့ကျိတ် ကျေးရွာတွင်တွေ့ရပြီး တစ်စီးတည်းသာ ကျန်တော့သည့် နောက်ဆုံး ခရမ်းနွားလှည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤနွားလှည်းကို သုတေသနပြုရန် နယ်ပယ် ကန့်သတ်ခဲ့ ပါသည်။

ဦးစွာ ခရမ်းနွားလှည်းနှင့် ပတ်သက်၍ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးက လှည်းပန်းပဲ ဆရာများ ဖြစ်ကြသော ဆရာထိန်ဝင်း (၇၅ နှစ်)၊ မှတ်ပုံတင်အမှတ် (၁၂/ခရန(နိုင်) ၀၂၄၄၃၆)၊ အမှတ်(၇)ရပ်ကွက်၊ သပြေကုန်းကျောင်းလမ်း၊ ခရမ်းမြို့၊ ဆရာခင်ရွှေ (၈၀ နှစ်)၊ မှတ်ပုံတင်အမှတ် (၁၂/သခန(နိုင်) ၀၀၄၇၉၁)၊ အမှတ်(၁၁၁)၊ (၁)ရပ်ကွက်၊ အနော်ရထာလမ်း၊ သုံးခွမြို့၊ ဆရာအောင်ကျော် (၅၅ နှစ်)၊ မှတ်ပုံတင်အမှတ် (၁၂/သခန(နိုင်) ၀၀၂၃၉၈)၊ အမှတ်(၃)ရပ်ကွက်၊ သုံးခွမြို့ တို့အားလည်းကောင်း၊ ခရမ်းလှည်းကို အသုံးပြုကြသော လယ်ယာ ဦးကြီးများဖြစ်သည့် ဦးမောင် (၈၇ နှစ်)၊ မှတ်ပုံတင်အမှတ် (၁၂/သခန(နိုင်) ၀၀၁၄၆၃)၊ ကြံ့ကျိတ်ကျေးရွာ၊ သုံးခွမြို့၊ ရန်ကုန် တိုင်းဒေသကြီး၊ ဦးသောင်းလှိုင် (၈၀ နှစ်)၊ မှတ်ပုံတင်အမှတ် (၁၂/သခန(နိုင်) ၀၀၂၄၂၈) ကြံ့ကျိတ်ကျေးရွာ၊ သုံးခွမြို့၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးတို့အား ခရမ်း လှည်းဘီး တစ်ဘီး၏ ပြုလုပ်ပုံ အဆင့်ဆင့်၊ အခေါ်အဝေါ်နှင့် အတိုင်းအတာများကို ဆွေးနွေးမေးမြန်းခဲ့သည်။

(ဃ) အချက်အလက်များ ကောက်ယူဆောင်းခြင်း

အချက်အလက်ကုန်ကြမ်းများ ရရှိရေးအတွက် ရန်ကုန်တောင်ပိုင်းခရိုင် ခရမ်းမြို့ အပါအဝင် ပဲခူး၊ သုံးခွ၊ ကျောက်တန်း၊ သံလျင်မြို့နယ်များရှိ ခရမ်းလှည်း အသုံးပြုသော ကျေးရွာများသို့ ကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့ပါသည်။ ဓာတ်ပုံ အထောက် အထားများအဖြစ်လည်း Mega Pixels ၁၆ . ၁ ရှိသော Sony cyber short camera ဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပါသည်။ ဆွေးနွေးမေးမြန်းခဲ့သော နှုတ်ပြောစကား အထောက် အထားများကို အသံသွင်းယူခဲ့သော်လည်း ပြေပြစ်ဆီလျော်မှု ရှိစေရန်၊ အချိတ်အဆက် မိစေရန် စကားပြေဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့ပြင် စာလုံးပေါင်း သတ်ပုံကျမ်း၊

အဘိဓာန်ကျမ်း စိစစ်ပြီး ဝေါဟာရများ၏ ရေးထုံး အမှန်အတိုင်း မှတ်တမ်းတင်ထား ပါသည်။

(င) ပြုစုပုံအဆင့်ဆင့်

ခရမ်းလှည်းပြုလုပ်ပုံနှင့် ပတ်သက်၍ လုပ်ငန်းခွင်တွင် လက်တွေ့လေ့လာ လိုသော်လည်း နွားလှည်းများကို အသုံးမပြုကြတော့သည့်အတွက် လှည်းအလုပ်ရုံ များနှင့်အတူ လှည်းလုပ်ငန်းများ ကွယ်ပျောက်နေပြီ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သက်ရှိထင်ရှား ကျန်ရှိနေသေးသော ခရမ်းနွားလှည်းလုပ်ငန်း ပညာရှင်အချို့ထံ သွားရောက်ပြီး ကွင်းဆင်းလေ့လာမှု၊ ဆွေးနွေးမေးမြန်းမှု၊ အသံသွင်းယူမှု၊ ဓာတ်ပုံ အထောက်အထားများရယူမှုတို့ဖြင့် ခရမ်းနွားလှည်းဆိုင်ရာ နေ့စဉ်သုံးစကား အချက် အလက်များကို စုဆောင်းခဲ့ပါသည်။ ခရမ်းနွားလှည်းနှင့် ပတ်သက်၍လည်း ဆရာ ကြီးမောင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် လှည်းကို ရှာဖွေသော်လည်း မတွေ့ရှိခဲ့ပါ။ ထို့ကြောင့် ဓာတ်ပုံ အထောက်အထားများနှင့်တကွ တင်ပြနိုင်ရန်အတွက် ဆရာကြီးမောင်၏ တပည့် ဆရာခင်ရွှေ ပြုလုပ်ထားသည့် သုံးခွမြို့၊ ကြုံကျိတ် ကျေးရွာရှိ နောက်ဆုံး ကျန်ရှိနေသော ခရမ်းလှည်းကိုသာ အထောက်အထားအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုချင်းကို အသေးစိတ် တင်ပြနိုင်ရန်အတွက် ဓာတ်ပုံ ပြုလုပ်နည်းပညာကို အသုံးပြုထားပါသည်။ ကောက်ယူထားသော စစ်တမ်းများကို လေ့လာကြည့်ရာ တင်စားသုံးစွဲကြသော ဥပစာစကားလုံး အသစ်များကို တွေ့ရှိ ရသည်။ ထိုတွေ့ရှိချက်များကို စာတမ်းတစ်စောင်အဖြစ် အားထုတ်တင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(ခ) သုတေသနအဓိအဓိ

မြန်မာ့လယ်ယာသုံး နွားလှည်းတစ်မျိုးဖြစ်သော ခရမ်းလှည်းနှင့် လှည်း လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ဥပစာစကားများကို လေ့လာရာတွင်

- လှည်းဟူသောဝေါဟာရ၏ စကားရင်းမြစ်
- ခရမ်းနွားလှည်းနှင့် စတင်တီထွင်သူ
- ဥပစာစကား
- ခရမ်းနွားလှည်းတစ်စီး ပြုလုပ်ပုံအဆင့်ဆင့်နှင့် ဥပစာစကားများ
- ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ဟူ၍ ခွဲခြားတင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

၁။ လှည်းဟူသောဝေါဟာရ၏ စကားရင်းမြစ်

မြန်မာ့ကျေးလက်တောရွာ မင်္ဂလာဆောင်များ၌ လက်ဖွဲ့ရာတွင် “လယ်တစ်ပွဲ၊ လှည်းတစ်စီး၊ နွားတစ်ရှဉ်း” စသည်တို့ ပါလာခြင်းကို ထောက်ခြင်းဖြင့် မြန်မာ လူမျိုးများ လှည်းကို တန်ဖိုးထားကြပုံကို သိသာနိုင်သည်။ မြန်မာလူမျိုးတို့ အစဉ် အဆက် အသုံးပြုခဲ့ကြသော လှည်းများတွင် (၁) လှည်းယဉ်၊ (၂) ခြံအိမ်လှည်း၊ (၃) ပေါင်းမိုးလှည်း၊ (၄) လှည်းမြီးတို၊ (၅) ရေစည်လှည်း၊ (၆) ဘုံလျှိုလှည်းနှင့် (၇) မယားကန်လှည်း ဟူ၍ အသုံးပြုပုံကိုလိုက်ပြီး အကြမ်းအားဖြင့် ခုနစ်မျိုး ရှိလေ သည်။^၁ ထိုလှည်းခုနစ်မျိုးအနက် ခရမ်းနွားလှည်းသည် “ခြံအိမ်လှည်းခေါ် လှည်းအိမ် ပါသည့်လှည်း” အမျိုးအစား ဖြစ်ပါသည်။

“လှည်း” ဟူသော ဝေါဟာရ၏ စကားရင်းမြစ်နှင့် ပတ်သက်၍ ပညာရှင်တို့ အမျိုးမျိုး ကြံဆခဲ့ကြပါသည်။ “လှည်း”၏ ရင်းမြစ်အနက်ကို ဗြဟ္မနိရုတ္တိနယသင်္ဂဟ ကျမ်းတွင် “လှည်း-လှိုမ့်-လှည်း = လည်စေသည်၊ လှိုမ့်သည်၊ ပတ်ရစ်သည်။” ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ “လိမ့်-လှည်း-လှည်း = လိမ့်၍ လည်၍ သွားသောယာဉ်။”^၂ ဟူ၍ လည်းကောင်း ဖွင့်ပြထားပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားတွင်လည်း “လှည်း” ဟူသော ဝေါဟာရကို ပုဂံခေတ်ကပင် သုံးစွဲခဲ့ကြောင်း ရွှေပေါင်လောင်ဘုရား ကျောက်စာ (မျက်နှာဘက်)၌ “ဝက်ကွံ တလည်ကိုဝ် မိဖုတ်သော အကျွံမရ သကယ်သိုဝ် ပျက်စိသေစေသတေ”^၃ ဟူသည့် အထောက်အထားအရ သိနိုင်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် လှည်းဟူသော ဝေါဟာရမှာ ပုဂံခေတ်မှသည် ယနေ့ခေတ်တိုင် တည်တံ့ခိုင်မာနေသော ဝေါဟာရတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

၂။ ခရမ်းနွားလှည်းနှင့် စတင်တီထွင်သူ

ပန်းပဲဆရာကြီး ဦးကြီးမောင်ကို မော်လမြိုင်မြို့နယ် ငန်းတေးအရပ်တွင် ၁၉၂၅ ခုနှစ်၌ မွေးဖွားခဲ့သည်။ ငယ်အမည်မှာ မောင်ကြင်အောင် ဖြစ်ပြီး အဖ အမည်မှာ နန်းတွင်းပန်းပဲဝန် ဦးထုံ၏မြေး ပန်းပဲဆရာကြီး ဦးဖေခင် ဖြစ်သည်။ အမိ၏ အမည်ကိုမူ မသိရပေ။ မွေးချင်း ၄ ယောက်အနက် တတိယမြောက်သား

^၁ စိတ္တ၊ ၁၉၉၁၊ စာ-၈၀။
^၂ ကောသလ္လ၊ ဦး(ဆရာတော်-)၊ ၁၉၈၅၊ စာ-၇၄၅။
^၃ စာကိုးအဘိဓာန်၊ ၂၀၀၉၊ စာ-၇၇။

ဖြစ်သည်။ ၁၉၄၆ ခုနှစ်တွင် ခရမ်းမြို့ အမှတ် ၁၂ ရပ်ကွက် ချဉ်မောင်ခြံကျေးရွာနေ အဖ ဦးမောင်ညွန့်နှင့် အမိ ဒေါ်စိန်ရင်တို့၏ သမီးကြီး ဒေါ်ကြင်နုနှင့် အိမ်ထောင်ကျ ခဲ့သည်။ ၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် လှည်းပန်းပဲ အလုပ်ရုံကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် ဦးအေးကြိုင်၊ ဦးမောင်ညွန့်၊ ဦးတင်ဌေ၊ ဦးထိန်ဝင်း၊ ဦးလှရွှေ စသော ခရမ်းလှည်းလုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်သည့် ပန်းပဲဆရာများ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။

ခရမ်းလှည်း ဖြစ်ပေါ်လာပုံမှာ ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် ရဲဘော်ဖြူများ စခန်းချ ခဲ့သော ခရမ်းမြို့ အမှတ် ၃ ရပ်ကွက် မြေနီလမ်းတွင်ရှိသည့် ကျွန်းသားအိမ်ကြီးကို မြန်မာဌေး ၄၅ ကျပ်ဖြင့် ဝယ်ယူခဲ့သည်။ ထို့နောက် မွန်ပြည်နယ်ရှိ သထုံလှည်းနှင့် ပုံသဏ္ဍာန်ချင်း ဆင်သော ခရမ်းလှည်းကို စတင်တီထွင်ခဲ့သည်။ ခရမ်းလှည်းကို စတင် တီထွင်စဉ်က ခရမ်းလှည်းအိမ်၏ ပုံသဏ္ဍာန်မှာ အိမ်တန်း ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်းတွင် လှည်းအိမ်၏လက်တန်းမှာ အပေါ်သို့ ကော့လာသည်။ ကျွန်းအိမ်ကြီးကို ဖျက်၍ လှည်းလုပ်ရာ လှည်းသုံးစီး ရသည်။ အိမ်တန်းလှည်း သုံးစီးအနက် ပထမဦးဆုံး လှည်းကို ချဉ်မောင်ခြံကျေးရွာနေ ဦးကုလားအား ၃၅၀ ကျပ်ဖြင့် ရောင်းချခဲ့သည်။ ဒုတိယတစ်စီးကို ဆေးလုံးကြီး ချောင်းစောက်ရွာသို့ ရောင်းချခဲ့ပြီး နောက်ဆုံး တစ်စီးကို သက်ကယ်ကုန်းကျေးရွာသို့ ရောင်းချခဲ့သည်။ ထိုရွာများသည် ခရမ်း မြို့နယ်နှင့် ကျောက်တန်းမြို့နယ်အပိုင် ရွာများ ဖြစ်ကြသည်။

ခရမ်းနွားလှည်းကို လှည်းပန်းပဲဆရာများက သထုံလှည်းဟု အမည်တပ်ကြ သော်လည်း သထုံလှည်းနှင့် မတူပေ။ ဘီးအရွယ်အစားမှာ အနည်းငယ် ကြီးသည်။ ထို့ကြောင့် သုံးစွဲကြသူ လယ်ယာဦးကြီးများက “ခရမ်းလှည်း” ဟုသာ ခေါ်ကြသည်။ “ခရမ်းလှည်း” ဟူသော အမည်ကို “ခရမ်းမြို့နယ်” တည်ရှိရာ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး နှင့်ပဲခူးတိုင်းဒေသကြီးတို့တွင်သာ အသုံးများပြီး အခြားဒေသများတွင် “လှည်းကြီး၊ ခြံအိမ်လှည်း” ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

၃။ ဥပစာစကား

ဘာသာစကားနယ်ပယ်တွင် များပြားလှသော လူမှုကိစ္စများ၊ လုပ်ငန်း ဆောင်တာများအတွက် စကားလုံးအသစ်များ ချဲ့ထွင်သုံးစွဲပါက စကားလုံးများ ဖောင်းပွလာနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ရှိရင်းစွဲ စကားလုံးကိုပင် တင်စားသုံးစွဲလာကြသည်။ ယင်းသို့ တင်စားခြင်းကိုပင် “ဥပစာစကား” ဟု ခေါ်ဆိုကြခြင်း ဖြစ်သည်။ မည်သည့် ဘာသာစကားတွင်မဆို ဥပစာတင်စားမှုသည် ဘာသာ၏ သုံးပုံ နှစ်ပုံ ရှိသည်ဟု

ပညာရှင်တို့ ခန့်မှန်းကြသည်။^၁ ထို့ကြောင့် ဥပစာတင်စားမှုသည် ဘာသာစကား နယ်ပယ်တွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုအဖြစ် ရပ်တည်လျက် ရှိပါသည်။

ဥပစာဆိုသည်မှာ ပါဠိစကား ဥပစာရမှ ဆင်းသက်လာပြီး တင်စားခြင်း ဟူ၍ အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ဥပစာဟူသော ဝေါဟာရနှင့်ပတ်သက်၍ ဝဇီရဗုဒ္ဓိ ဦးဖိုးစိန်က မြန်မာကဗျာဖွဲ့နည်းကျမ်းတွင်

“အနက်ရင်း အနက်မှန်၌ မဆိုဘဲ တစ်ပါးသော အနက်၌ တင်စား၍ ခေါ်ဆိုသော စကားကို တင်စားစကား၊ တင်စားသဒ္ဒါ၊ ဥပစာစကား၊ ဥပစာသဒ္ဒါဟူ၍ လေးမည် ခေါ်ဆိုကောင်းသည်”^၂

ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ တင်စားခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ မောင်ခင်မင်(နေဖြူ) ကလည်း

“တင်စားခြင်းဆိုသည်မှာ တစ်စုံတစ်ခုကို ရည်ညွှန်းခေါ်ဝေါ်သော စကားလုံးကို ထိုတစ်စုံတစ်ခုနှင့်တူသော သို့မဟုတ် ဆက်စပ်မှု ရှိသော အခြားတစ်စုံတစ်ခုအတွက် ပြောင်းရွှေ့အသုံးပြုနေခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းဆိုရလျှင် ပထမ အကြောင်းအရာအတွက် သုံးသော စကားလုံးကို အခြားအကြောင်းအရာနှင့် တူညီမှု ဆက်စပ်မှုရှိသော ဒုတိယ အကြောင်းအရာအတွက် ပြောင်းရွှေ့ အသုံးပြုခြင်း ဖြစ်သည်”^၃

ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ အထက်ပါ ဥပစာဖွင့်ဆိုချက်များကို ခြုံကြည့်လျှင် ဥပစာ ဟူသည် တင်စားမှုပင် ဖြစ်သည်။ တင်စားခြင်းဆိုသည်မှာ အကြောင်းအရာတစ်ခု အတွက် အသုံးပြုသော စကားလုံးကို ထိုအကြောင်းအရာနှင့် တူညီမှု၊ ဆက်စပ်မှု ရှိသော အခြားအကြောင်းအရာ အသစ်တစ်ခုအတွက် ပြောင်းလဲအသုံးပြုခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

၃။၁။ ဥပစာအမျိုးအစား

ဥပစာအမျိုးအစားနှင့် ပတ်သက်၍ ဖွင့်ဆိုမှုများမှာ ကွဲလွဲချက် ရှိပါသည်။ စိန္တကျော်သူ ဦးဩ၏ ဩဝါဒထူးပျို့တွင်

^၁ <http://en.wikipedia.org/wiki/Metonymy>
^၂ ဖိုးစိန်၊ ဦး(ဝဇီရဗုဒ္ဓိ-)၊ ခုနှစ်မပါ၊ ၂၈၅။
^၃ ခင်မင်၊ မောင်(နေဖြူ) ၊ ၂၀၁၅၊ ၉။

“ရုံဦးရောရ၊ ဆယ်ဥပစာ။ နည်းနာလေးဆယ်”^၁

ဟု လည်းကောင်း၊ ကဝိလက္ခဏာ သတ်ပုံသံပေါက်တွင်

“ဆန်းဆန်းကြယ်ကြယ်၊ ပညာကျယ်၊ တစ်ဆယ်ဥပစာ”^၂

ဟူ၍ လည်းကောင်း ရေးဖွဲ့ထားသည်ကို ထောက်လျှင် ဥပစာ (၁၀)ပါး ဟု ယေဘုယျ ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဝဇီရဗုဒ္ဓိ ဦးဖိုးစိန်ကမူ ဥပစာ (၁၅)ပါး ရှိသည်ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။

အမျိုးမျိုးသော ဥပစာတို့ကို ခြုံ၍ လေ့လာကြည့်ပါက အခြေခံအားဖြင့် ဥပစာ တင်စားမှု နှစ်မျိုးသာ ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ယင်းတို့မှာ

၁။ တူညီမှုကို အခြေခံသောဥပစာ^၃

၂။ ဆက်စပ်မှုကို အခြေခံသောဥပစာ^၄

ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

တူညီမှုကို အခြေခံသော ဥပစာဟူသည် ပထမ အကြောင်းအရာအား ရည်ညွှန်းသည့် ဝေါဟာရကို တစ်နည်းနည်းနှင့် တူညီမှုရှိသော ဒုတိယ အကြောင်း အရာအတွက် တင်စားခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခြင်း ဖြစ်သည်။ ဆက်စပ်မှုကို အခြေခံသော ဥပစာများမှာ အနှိုင်းခံနှင့် အနှိုင်းတို့၏ အပြန်အလှန် ဆက်စပ်ပုံကို အခြေခံ၍ တင်စားသော ဥပစာ ဖြစ်သည်။

ဥပစာစကားလုံးများ၏ အရင်းခံအနက်နှင့်ဆိုင်သည့် အကြောင်းအရာနယ်ကို အမျိုးအစား ထပ်မံခွဲခြားလျှင် (၄)မျိုး တွေ့နိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ

လူကိုအခြေပြုသောဥပစာ^၅

တိရစ္ဆာန်ကို အခြေပြုသောဥပစာ^၆

ဒြပ်မဲ့သဘောကို ဒြပ်ရှိဖြင့်တင်စားသောဥပစာ^၇

အာရုံခံစားမှု လွှဲပြောင်းတင်စားသောဥပစာ^၈

^၁ ဩ၊ ဦး(စိန္တကျော်သူ-)၊ ၁၉၂၆၊ ၄၁။

^၂ ဩ၊ ဦး(စိန္တကျော်သူ-)၊ ၁၉၆၅၊ ၁၆။

^၃ metaphor

^၄ metonymy

^၅ anthropomorphie metaphor

^၆ animal metaphor

^၇ from concrete to abstract

ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။^၂ ထိုသို့ ဥပစာတင်စားမှု အမျိုးမျိုးရှိသော်လည်း ခရမ်းနွားလှည်း ဆိုင်ရာ ဥပစာစကားလုံးများတွင်မူ လူကိုအခြေပြုသော ဥပစာစကားလုံးများနှင့် တိရစ္ဆာန်ကိုအခြေပြုသော ဥပစာစကားလုံးများကိုသာ အများဆုံး တွေ့ရှိရသည်။

၄။ ခရမ်းနွားလှည်းတစ်စီး ပြုလုပ်ပုံအဆင့်ဆင့်နှင့် ဥပစာစကားလုံးများ

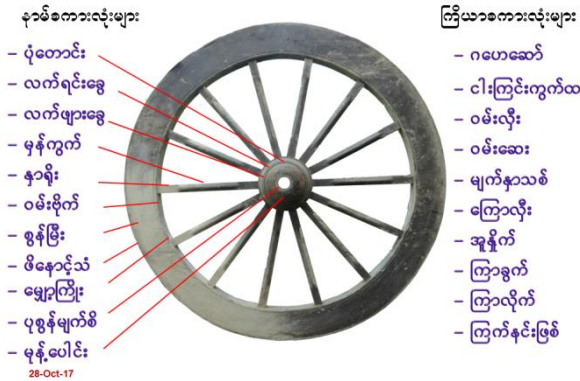
ဤစာတမ်းသည် ခရမ်းနွားလှည်းနှင့် ပတ်သက်သော ဥပစာအသုံးများကို လေ့လာထားသော စာတမ်းတစ်စောင် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ ဆွေးနွေးမေးမြန်း ခဲ့သော သုတေသနကုန်ကြမ်းများအနက် ဥပစာအသုံးနှင့်ဆိုင်သော ဝေါဟာရများ ကိုသာ ကောက်နုတ်တင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

ခရမ်းနွားလှည်းဆိုင်ရာ ဥပစာစကားများကို တင်ပြရာတွင် ဦးစွာ လှည်း တစ်စီးလုံး၏ ပြုလုပ်ပုံ အဆင့်ဆင့်နှင့်အတူ တင်စားသုံးစွဲကြသော စကားလုံးများကို လေ့လာဖော်ထုတ်ထားပါသည်။ ခရမ်းလှည်းတွင် အဓိကပါဝင်သော အစိတ်အပိုင်း များမှာ လှည်းဘီး၊ ဝင်ရိုး၊ ဇင်တုံး၊ လှည်းတံ၊ ထမ်းပိုးတုံးနှင့် လှည်းအိမ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းအစိတ်အပိုင်းတို့ကို ပေါင်းစပ်ပြီး လှည်းတစ်စီးအဖြစ် ရုပ်လုံးကြွ လာစေရန်အတွက် တစ်ဆင့်ချင်း ပြုလုပ်ရာမှ လှည်းလုပ်ငန်းတွင် တင်စားသုံးစွဲ ကြသော ဥပစာစကားများ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

၄.၁။ လှည်းဘီး ပြုလုပ်ပုံအဆင့်ဆင့်နှင့် ဥပစာစကားလုံးများ

လှည်းဘီးသည် လှည်းတစ်စီးလုံးတွင် အဓိကကျသော အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်း တစ်ခု ဖြစ်သည်။ လှည်းဘီးတစ်ဘီးတွင် ပါဝင်သော အစိတ်အပိုင်းများမှာ ပုံတောင်း၊ ပုစွန်မျက်စိ၊ နန်းရင်း၊ နန်းဖျား၊ ထောက်၊ တံကူနှင့် လှည်းဖိနောင့်သံတို့ ဖြစ်သည်။ ဦးစွာ လှည်းဘီးပြုလုပ်ပုံ အဆင့်ဆင့်နှင့် တင်စားသုံးစွဲသော ဥပစာစကားလုံးများကို တင်ပြပါမည်။

^၁ synaesthetic metaphor
^၂ <http://geoffmcdonald.com/branch - metaphor>

ပုံ (၁)

လှည်းဘီး

“ပုံတောင်း” ဆိုသည်မှာ ဝင်ရိုးစွပ်ရာ ဘီးအစိတ်အပိုင်း^၁ ပင် ဖြစ်သည်။ ဂျက်ဆင်အဘိဓာန်တွင်လည်း “ပုံတောင်း= (pron. ပဒေါင်း) n, the box of a wheel in which the axletree turns. ပုံတောင်းခြမ်း၊ ပုံတောင်းခွေ၊ ပုံတောင်းသပ်၊ ပုံတောင်းခတ်သည်။”^၂ ဟူ၍ ဖော်ပြထားပါသည်။ “ပုံတောင်း” ဟု ခေါ်ဆိုခြင်းမှာ ပုံတောင်းခြမ်း၏ ပုံသဏ္ဍာန်ကို ကြည့်ပါက တင်းတောင်းတစ်ခု၏ ပုံနှင့်တူသော ကြောင့် တင်စားသုံးစွဲခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် “ပုံတောင်း” ဆိုသည်မှာ “တောင်းပုံ” ကို တင်စားသုံးစွဲထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ “လှည်းခတ်သံ” ကောင်းစေရန် အတွက် ပုံတောင်းကို အတွင်းဘက်သို့ လှိုင်ပြီး ထွင်းရသည်။ လှည်းတစ်စီး အလိုက် ကောင်း မကောင်းကို ပုံတောင်းခတ်သံ ကြားရုံဖြင့် ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။

ပုံတောင်းကို ပြုလုပ်ရာတွင် ပိတောက်ပင်၏ ကိုင်းသားကို အသုံးပြုရသည်။ ပန်းပိတောက် မဟုတ်။ တောင်ပေါ်ပိတောက် ဖြစ်သည်။ ဖြူး၊ ကညွတ်ကွင်းဒေသ များတွင် အထွက်များသည်။ ပိတောက်သည် အကြောအယုတ်များပြီး ပျဉ်းတွဲသော အသားရှိသောကြောင့် ပုံတောင်း ပြုလုပ်ရာတွင် အကောင်းဆုံး ဖြစ်သည်။ ပိတောက်သား အရိုင်းတုံးကို ပုံတောင်းပုံသဏ္ဍာန် ပေါ်လာအောင် ပွတ်စင်ပေါ်သို့ တင်၍ ပန်းပွတ် ပညာဖြင့် ပွတ်ထိုးရသေးသည်။ ပွတ်ထိုးခြင်းဖြင့် ဖောင်းရစ် အကြီး၊ အသေး၊ အခုံး၊ အခွက်များဖြင့် အလှဖန်တီးကြသည်။ ထို့နောက် ပုံတောင်းကို ဘီးထောက်တပ်ရန် ထောင်ဆောက် (စရွေးဆောက်)ဖြင့် ထုတ်ချင်းခပ် ပေါက်အောင် စရွေးပေါက် ထွင်းရ သည်။ လှည်းဘီးတစ်ဘီးတွင် ထောက် ၁၄ ချောင်း၊ ၁၆ ချောင်း ပါရှိကြရာ၊

^၁ ခရီးဆောင်မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၀၆၊ စာ- ၁၉၇။
^၂ Judson's Burmese-English Dictionary, 1953, p - 643.

စရွေးပေါက်ကိုလည်း မိမိ အသုံးပြုလိုသလောက် ဖောက်ကြသည်။ (လှည်းယဉ်တွင် ထောက် ၁၆ ချောင်း၊ ၁၈ ချောင်း မှ ၂၀ အထိ ရှိသည်။) ခရမ်းလှည်းပုံတောင်း၏ အတိုင်းအတာမှာ လုံးပတ် ၂၇ လက်မ၊ အချင်း ၉ လက်မ၊ အလျား ၁၉ လက်မ ရှိသည်။ လှည်းဘီးထောက် အရေအတွက် အနည်းအများအပေါ် မူတည်၍လည်း (၁၆ ထောက် ဖြစ်ပါက ပုံတောင်းလုံးပတ် ၃၀ လက်မ) ကွဲပြားကြသည်။ ပုံတောင်း၏ အစွန်းနှစ်ဖက်ကို ၅ လက်မ၊ ၆ လက်မ ထားလေ့ရှိသည်။

ပုံတောင်းကို ပုံဖော်ပြီးပါက ဘီးထောက်များ တပ်ဆင်ရန်အတွက် ဦးစွာ နန်းရင်းခွေကို တပ်ဆင်ရသည်။ နန်းရင်းခွေဆိုသည်မှာ လှည်းပုံတောင်း အရင်း တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် စွပ်ထားသော သံခွေ ဖြစ်သည်။ ယင်းသံခွေမှာ လိုသောပုံ ဖြစ်ပေါ်စေရန် နန်းပေါက်တွင်ထည့်ပြီး ဆွဲထားသော သံပြားဖြင့် ပြုလုပ်ထား သောကြောင့် “နန်း”ဟု အမည်ပေးကြပြီး လှည်းပုံတောင်း၏အရင်းပိုင်းတွင် တပ်ဆင် ရသောကြောင့် “နန်းရင်း”ဟု ခေါ်ဆိုကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း နန်းရင်းခွေကို “လက်ရင်းခွေ” ဟု တင်စားခေါ်ဆိုကြသည်။ နန်းရင်းခွေသည် ဘီးထောက်များ ရိုက်သွင်းသည့်အခါ မကွဲစေရန် ထိန်းချုပ်ပေးရသည့်အရာ ဖြစ်သောကြောင့် ၎င်းကို ခိုင်ခန့်စေရန် ဂဟေဆက်ပေးရသည်။ နန်းရင်းသည် အလျား ၂၇ လက်မ ရှိပြီး ၅ မတ် ၁ မတ် ထု ရှိသော သံနန်းပြားဖြင့် ပြုလုပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အညာဒေသတွင် လည်း အချို့အရပ်၌ “လက်ရင်းခွေ” ဟု ခေါ်သည်။ “လက်ရင်းနန်းဖျား” ဟုလည်း ခေါ်သေးကြောင်း သိရသည်။^၂

နန်းဖျားခွေသည် နန်းရင်းခွေကဲ့သို့ပင် လုပ်ဆောင်ပုံ အဆင့်ဆင့် တူသော် လည်း ကွာခြားချက်မှာ လှည်းပုံတောင်း၏ အဖျားတစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် စွပ်ထား ရခြင်းဖြစ်သည်။ ခရမ်းလှည်းများတွင် နန်းဖျားခွေနှစ်ခု၏ အစွန်းဘက်၌ ပုံတောင်းကို အလှဆင် ပုံဖော်ပေးရန် ၃ လက်မခွဲ ချန်ထားရသည်။ နန်းရင်းခွေသည် ဘီးထောက် များ ရိုက်သွင်းသည့်အခါ ပုံတောင်း မကွဲစေရန် တာဝန်ယူရသကဲ့သို့ နန်းဖျားခွေ သည်လည်း လှည်းပုံတောင်း၏ ထိပ်နှစ်ဖက်တွင် တပ်ဆင်ထားသော “ပုစွန်မျက်စိ (ဆိတ်မျက်လုံး)”ကို ပိုမိုခိုင်မြဲစေရန် တာဝန်ယူရသည်။ နန်းဖျားခွေသည် အလျား ၁၈ လက်မ ရှိပြီး ၅ မတ် ၁ မတ် ထုရှိသော သံနန်းပြားဖြင့် ပြုလုပ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ နန်းဖျားခွေကို “လက်ဖျားခွေ၊ လက်ဖျားနန်းဖျား” ဟုလည်း တင်စား

^၁ မြန်မာအဘိဓာန်အကျဉ်းချုပ်၊ ၂၀၀၆၊ တွဲ- ၂။
^၂ မင်းညွန့်နှင့် ထွန်းဖေ၊ ဦး (ရွှေဘို-)၊ ၁၉၇၂၊ စာ-၁၁။

ခေါ်ကြသည်။ ပုံတောင်းကို နန်းရင်းခွေ၊ နန်းဖျားခွေများ တပ်ဆင်ပြီးလျှင် ဘီးထောက်များ ရိုက်သွင်းနိုင်ပြီ ဖြစ်သည်။

ပုံတောင်းကို နန်းရင်းခွေ၊ နန်းဖျားခွေများ တပ်ဆင်ပြီးလျှင် ဘီးထောက်များ ရိုက်သွင်းနိုင်ပြီ ဖြစ်သည်။ ဘီးထောက်ကို ပိတောက်၊ ပျဉ်းကတိုး၊ ကျွန်း စသော သစ်များဖြင့် ပြုလုပ်ရသည်။ များသောအားဖြင့် ကျွန်းသစ်ဖြင့်သာ လုပ်ကြသည်။ ခရမ်းလှည်းများတွင် ဘီးထောက်တစ်ခု ပြုလုပ်ရန်အတွက် ၃ x ၁—အရွယ်ရှိသော ကျွန်းသားကို အသုံးပြုရသည်။ ဘီးထောက်တစ်ချောင်း၏ အရှည်မှာ ၂ ပေ ၁ လက်မ ရှိသည်။ ပုံတောင်းအတွင်းသို့ သွင်းသော အရင်းပိုင်း စရွေးမှာ ၅ လက်မ ရှိပြီး တံကူအတွင်းသို့သွင်းသော အပေါ်စရွေးမှာ ၃ လက်မ ရှိသည်။ အလယ်ခွင် အရှည်မှာ ၁၇ လက်မ၊ ၁၇ လက်မခွဲ ချန်လှေ့ရှိသည်။ ဘီးထောက်၏ ပုံသဏ္ဍာန်မှာ အရင်းပိုင်းမှ အဖျားသို့ သွယ်သွားသည်။ အရင်းပိုင်းတွင် စရွေး လှီးထားရသော်လည်း အဖျားပိုင်း တွင်မူ စရွေး မလှီးရသေးပေ။ ဘီးထောက်ကို ပုံတောင်းအတွင်းသို့ စိုက်ပြီးမှသာ စရွေးလှီးရသည်။ ထို့နောက် ဘီးထောက်၏ အလယ်ခွင် ၁၀ လက်မ ခန့်ကို အလှဆင်ကြပြန်သည်။ ခရမ်းလှည်းများတွင် ဘီးထောက်၏ စောင်းလေးခုကို ဦးစွာ ပုံဖော်ပေးရသည်။ ယင်းကို “မှန်ကွက်ဖော်သည်” ဟု တင်စားသုံးစွဲကြသည်။ တစ်ဖန် ဘီးထောက်၏ အရင်းပိုင်းနှင့် အဖျားပိုင်းရှိ မှန်ကွက်ဖော်ထားသော အစနေရာကို အလှဆင်ကြပြန်သည်။ ယင်းကို “နှာချိုးသည်၊ နှာဖော်သည်” ဟူ၍ ခေါ်ကြသည်။ လူဦးခေါင်းရှိ အနံ့ခံအင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သော နှာချိုးပုံသဏ္ဍာန် ပုံဖော်ခြင်းကို တင်စားပြီး “နှာဖော်သည်၊ နှာချိုးသည်” ဟု သုံးစွဲကြခြင်း ဖြစ်သည်။ အညာဒေသရှိ လှည်းအချို့တွင်မူ ဘီးထောက်တွင် မျော့ကြောင်းများ ထိုးခြင်း၊ ကြေးမှိုများ ရိုက်ခြင်း ဖြင့် အလှဆင်လေ့ ရှိပါသည်။ ဘီးထောက်များကို အချောသတ်ပြီးသောအခါ ဘီးထောက်အရင်းပိုင်းကို အသင့်ပြုလုပ်ထားသော လှည်းပုံတောင်း၏ စရွေးပေါက် အတွင်းသို့ တူဖြင့် ရိုက်ထည့်ရသည်။ ထိုသို့ ရိုက်ရာတွင် အသာအယာ မဟုတ်ပေ။ ဘီးထောက် စွပ်ထားသော ပုံတောင်းကို ထောက်ရိုက်ခုံပေါ်တွင် တင်၍ ငါးပေါင် သံတူဖြင့် အချက်ပေါင်းများစွာ ထုရခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ထုရိုက်သွင်းရသော ကြောင့် စရွေးပေါက်နှင့် စရွေးတံ တင်းတင်းကျပ်ကျပ် ရှိနေမှုကို “စရွေး ကျသည်၊ စရွေး ကောင်းသည်” ဟု ခေါ်ကြသည်။ ထိုအသုံးကို လူမှုကိစ္စနယ်ပယ်တွင် “စနစ် ကျသည်။ စေ့စပ်သေချာသည်” ဟူသော အနက်ဖြင့် တင်စားသုံးလေ့ ရှိပါသည်။ ပုံတောင်းတွင် ဘီးထောက်များ ပတ်လည်ရိုက်ထည့်ပြီးပါက ဘီးထောက်များ၏ အဖျားဘက်ကို တံကူစွပ်ရန်အတွက် စရွေးလှီးရပါသည်။

“တံကူ” ဆိုသည်မှာ လှည်းဘီးသစ်သားခွေ ဖြစ်သည်။ ဘီးထောက် ၁၄ ချောင်း ပါရှိသော ခရမ်းလှည်းဘီး ပြုလုပ်ရန်အတွက် အမြင့် ၇ လက်မ ထု ၃ လက်မ ရှိသော ကျွန်းသစ်တုံး ၇ တုံး ရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဦးစွာ သစ်ရိုင်းတုံးကို မျက်နှာပြင်ချောစေရန် လက်သမားသုံးကိရိယာတစ်ခုဖြစ်သော ရွှေပေါဖြင့်ထိုးရသည်။ ထို့နောက် သစ်သားကို အဝိုင်းအခွေအဖြစ် ပြုလုပ်နိုင်ရန် အမြင့် ၇ လက်မ ကို ၅ လက်မ ကျန်အောင် ၂ လက်မ ဝိုက်ပြီး လှီးရသည်။ ၎င်းကို “တံကူ ဝမ်းလှီးသည်” ဟုသုံးစွဲကြသည်။ တံကူဝမ်းလှီးရာမှရရှိသော သစ်သားအခုံးကို “တံကူဝမ်းမိုက်သား” ဟုတင်စားကြသည်။ “ဝမ်း” ဆိုသည်မှာ လူ၊ တိရစ္ဆာန်တို့၏ ခန္ဓာကိုယ် အစိတ်အပိုင်း တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသဘောကို လှည်းဘီးဆိုင်ရာ ဝေါဟာရတစ်ခုဖြစ်သော တံကူတွင် တင်စား ခေါ်ဝေါ်ကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ တံကူ၏ ဝမ်းလှီးထားသော မျက်နှာပြင်တွင် စရွေးပေါက် ဖောက်နိုင်ရန်အတွက် ဝမ်းရွှေပေါဖြင့် အချောကိုင် ပေးရသည်ကိုလည်း “ဝမ်းဆေးသည်” ဟု တင်စားကြသည်။ တံကူကို ဝမ်းဆေးပြီး ပါက ဘီးထောက်များတပ်ရန် ၅ မတ် ပတ်လည်ရှိသော စရွေးပေါက် နှစ်ပေါက်ကို ထုတ်ချင်းခပ် ဖောက်ရသည်။ စရွေးပေါက်များကို အချောကိုင်ပြီးပါက ပုံတောင်းတွင် တပ်ထားသော ဘီးများကို စွပ်နိုင်ပါသည်။ တံကူတစ်ခုလျှင် ထောက် ၂ ချောင်း စရွေးတပ်နိုင်သည်။ ဘီးထောက် ၁၄ ချောင်း၊ ၁၆ ချောင်း၊ ၁၈ ချောင်း စသည်ဖြင့် ကွာခြားနိုင်သကဲ့သို့ တံကူ၏အရေအတွက်နှင့် အလျားမှာလည်း ကွာခြားနိုင်ပါသည်။

တံကူအားလုံး ညီညီညာညာ ဝင်နိုင်ရန်နှင့် လှည်းဘီးပုံသဏ္ဍာန် ဝိုင်းဝန်း နေရန်အတွက် လွှဖြင့် စေ့ကောက်ရသည်။ တံကူ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ညီညာမှုရှိစေရန် အတွက် တစ်ကွင်းနှင့်တစ်ကွင်းကို စေ့အောင် လွှဖြင့် ကောက်ပေးရသောကြောင့် “စေ့ကောက်သည်” ဟု ခေါ်ပါသည်။ ထို့အတူ စေ့ကောက်ရာတွင် သုံးသော လွှ ကိုလည်း “စေ့ကောက်လွှ” ဟု အမည်ပေးကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ စေ့ကောက် ထားသော တံကူနှစ်ကွင်းကို အတက်အကျ မရှိစေရန် (အံမလွဲစေရန်) တံကူ၏ ကျောဘက်မှ စောင်းစို့ထိုးပြီး တွဲပေးရသည်။ ၎င်းစို့ကို “သီတံ၊ စောင်းစို့၊ စောင်းသပ်” ဟု ခေါ်ကြသည်။ အချို့လှည်းများတွင် တံကူနှစ်ကွင်း ထိစပ်နေသည့် ကျောဘက်နေရာကို ထောင်ဆောက်ဖြင့် ကြက်လျှာပုံသဏ္ဍာန် ထွင်းကာ သစ်သားစို့ ရိုက်ထည့်လေ့ရှိသည်။ ယင်းစို့ကို “စွန်မြီးစို့” ဟု တင်စားခေါ်ကြသည်။ တံကူ ၇ ကွင်း တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ဆက်မိသွားလျှင် အဝန်းအဝိုင်း ပုံသဏ္ဍာန်ရှိ လှည်းဘီးပုံ ပေါ်လာ မည် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် တံကူ၏ ဘေးနှစ်ဖက်ကို ရွှေပေါဖြင့် ထိုးပေးရသည်။ အချောကိုင်ခြင်း မဟုတ် အကြမ်းမျှသာ ဖြစ်သည်။

^၁ ခရီးဆောင်မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၀၆၊ စာ- ၁၂၆။

ဘီးထောက်၊ တံကူတို့ဖြင့် စက်ဝိုင်းပုံသဏ္ဍာန် ပြုလုပ်ထားသော ဘီးတစ်ဘီး မှာ အသုံးပြု၍ မရသေးပါ။ ခိုင်မာတောင့်တင်းမှု ဖြစ်စေရေးအတွက် သံပတ်ပတ်ပေး ရပါသည်။ ယင်းသံပတ်ကို “လှည်းဖနောင့်သံ၊ လှည်းဖိနပ်၊ သံဖိနပ်” စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး တင်စားခေါ်ကြသည်။ ခရမ်းလှည်းတစ်စီး၏ လှည်းသံပတ် အရှည်မှာ ၁၄ ပေ ၂ လက်မ ရှိပြီး ဗြက် ၂ လက်မ၊ ထု ၅ မူး ရှိသည်။ လှည်းဖနောင့်သံကို တူဖြင့်ထုပြီး အဝိုင်းပုံသဏ္ဍာန် ပြုလုပ်ရသည်။ ဝိုင်းနေပြီဖြစ်သော လှည်းသံခွေကို လှည်းဘီးပတ်လည် အရှည်နှင့် ၂ လက်မခန့် တိုဖြတ်ပြီး ထိပ်ချင်းတေ့ကာ ဂဟေဖြင့် ဆက်ရသည်။ ယင်းကို လူမှုကိစ္စနယ်ပယ်တွင် သတို့သားနှင့် သတို့သမီးတို့ ထိမ်းမြား လက်ထပ်သည် “ဂဟေဆက်သည်” ဟူသော အနက်ဖြင့် ဆက်စပ်မှုအရ ဥပစာ စကားအဖြစ် သုံးလေ့ရှိသည်။ ဂဟေဆော်သည့်အခါ ဂဟေသားများ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ထပ်ပြီး အကွက်အကွက်ကလေးများ ဖြစ်နေသည်ကို “ငါးကြင်းကွက် ထသည်” ဟုလည်း တင်စားခေါ်ကြသည်။ ငါးကြင်း၏ အကြေးခွံနှင့် တူသည့် အခြေအနေကို လိုက်ပြီး တင်စားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဂဟေဆရာ၏ လက်ရာကောင်း မကောင်းကို ငါးကြင်းကွက်ထခြင်း၊ မထခြင်းကို ကြည့်ခြင်းဖြင့် ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ ဂဟေ မရှိပါက ဖားဖိုတွင် ပန်းပဲမီးဖြင့် အရည်ပျော်ပြီး ဆက်ရသည်။ သံပတ်၏အစ နှစ်ဖက်ကို တစ်လက်မခန့် ထပ်ပြီး အရည်ပျော်သည်အထိ မီးအပူပေးရသည်။ မီးအားကောင်းလာသည်နှင့်အမျှ မီးပန်းများ ဖြာထွက်လာပြီး သံပြား၏ အစနှစ်ခု ရောယှက်သွားသည်။ ထို့နောက် ပန်းပဲဆရာက တူဖြင့် ထုညှိပေးရသည်။ ဤသို့ ပြုလုပ်သည်ကို “မီးစားတိုက်သည်” ဟု ခေါ်သည်။

မီးစားတိုက်ပြီးသွားသော သံပတ်ခွေကို အထက်အောက် နှစ်ခွေထပ်ပြီး ထင်း၊ ကောက်ရိုး၊ စပါးခွံ စသည်တို့ဖြင့် အုပ်ပြီး မီးရှို့ကာ အပူပေးရသည်။ သံပတ်ခွေများ နီရဲလာသည့်အခါ ညှပ်ဖြင့်ယူ၍ မီးချခုံပေါ်တွင် တင်ထားသော လှည်းဘီးကို စွပ်ပေးရသည်။ အံဝင်ခွင်ကျ ဖြစ်စေရန် သံကုပ်ဖြင့်ကုပ်ပြီး ညှိပေးရသည်။ တံကူ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အတက်အကျမညီဘဲ ဖြစ်နေခြင်းကို “အံလွဲသည်၊ မေးလွဲသည်” ဟု တင်စားကြသည်။ တံကူ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အံလွဲနေလျှင် တူဖြင့် ထုညှိပေးရသည်။ လှည်းဘီးနှင့် သံပတ်ခွေ အနေအထားကျသွားသည့်အချိန်တွင် ရေဖြင့်လောင်းရသည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်သည်ကို “လှည်းမီးချ” သည်ဟု ဆိုကြသည်။^၁ ဘီလူးကျွန်းဒေသတွင် “လှည်းလွန်းတင်” သည်ဟု ခေါ်ကြသည်။ လှည်းမီးချပေးသူများမှာ များသော အားဖြင့် ပန်းပဲဆရာများ ဖြစ်ကြသည်။ ခရမ်းလှည်း ပြုလုပ်သူများအနက် အများစုမှာ ပန်းပဲဆရာများ ဖြစ်ကြသည်။

^၁ မှတ်ကျောက်၊ ၂၀၀၄ ၊ စာ - ၁၁၄။

တစ်မီးပြန်ပြီးသော တစ်ပတ်ရစ်လှည်းများကို “တစ်ရေစီးလှည်း၊ တစ်မီးချလှည်း” ဟု တင်စားခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ လှည်းဘီးတစ်ဘီးသည်လည်း မီးလိုလာသည့်အခါ (မီးတောင်းသည့်အခါ) လှည်းသံပတ်မှာ ချောင်လာပါသည်။ ထိုသို့ လှည်းသံပတ် ချောင်လာသော်လည်း မီးမချဘဲထားပါက လှည်းတံကူနှင့် သံပတ်အကြားတွင် သံချေးများ တဖြည်းဖြည်း ပြည့်လာမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းကို “သံသပ်ခုသည်” ဟု ဆိုကြသည်။ သံသပ်များ တဖြည်းဖြည်း များလာသည်နှင့်အမျှ လှည်းသံပတ်သည် ညစ်အားများလာပါသည်။ ထို့နောက် ပုံတောင်းတွင် စွပ်ထားသော ဘီးထောက်များ စရွေးချောင်ကာ အခြေယိုင်လာပါသည်။ ဘီးထောက်များ အခြေယိုင်ကာ လှည်းဘီး ခွက်သွားသည်ကို ရေ၌ပေါက်သော ကြာရွက်၏ ခွက်နေပုံနှင့် ခိုင်းနှိုင်းကာ “ကြာလိုက်သည်၊ ကြာခွက်သည်” ဟု တင်စားခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

မီးချပြီးသော လှည်းဘီးကို အချောကိုင်ရန် လိုပါသေးသည်။ တံကူ၏ ဘေးသားအပိုများကို ဖြောင့်တန်းနေသော လှည်းသံပတ်နှင့် ညီစေရန် ရွှေပေါ်ထိုး ပေးရသည်။ တံကူ၏ မျက်နှာပြင်နှစ်ဖက်စလုံး ချောသွားပါက ဝမ်းဗိုက်နေရာကို ပတ်ပတ်လည် ကြိုးထိုးပေးရသည်။ ယင်းကို “မျှော့ကြိုး” ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ “မျှော့” ဆိုသည်မှာ သတ္တဝါကို တွယ်ကပ်၍ သွေးစုပ်တတ်သော ရေနေကျောရိုးမဲ့ အကောင်တစ်မျိုး ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းမျှော့သတ္တဝါနှင့် ပုံသဏ္ဍာန်ချင်းဆင်သည့် တံကူ၏ အတွင်းပိုင်းတွင် ကြိုးရွှေပေါ်ဖြင့် ပုံဖော်အလှဆင်ထားသော အရာ “မျှော့ကြိုး” ဟု တင်စားသုံးစွဲကြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဝမ်းဗိုက် မျှော့ကြိုးထိုးပြီး အချောကိုင် ထားသော်လည်း လှည်းဘီးအဖြစ် အသုံးပြု၍ မရသေးပေ။ အဓိက အချက် ကျန်ပါသေးသည်။ ထိုအချက်မှာ ဝင်ရိုးတပ်ရန် လှည်းပုံတောင်း၏ထိပ် နှစ်ဖက်ကို အချင်း ၂ လက်မ ရှိသော (သစ်သားဝင်ရိုး တပ်သော အညာလှည်းများ အတွက် ၃ လက်မ) အပေါက်ကို ထုတ်ချင်းခပ် ဖောက်ပေးရသည်။ (လှည်းခုံ ပေါ်တွင် ဘီးကိုတင်ပြီး ပုံတောင်းထိပ် အလယ်ကို ၅ မတ်လွန်ဖြင့် ဟိုဘက် သည်ဘက် ထုတ်ချင်းခပ် ဖောက်ရသည်။ ထို့နောက် ၁ လက်မ ဆောက်ခုံးအရှည်ဖြင့် ပုံတောင်းအတွင်းရှိ အစာများကို ထွင်းထုတ်ရသည်။ ယင်းကို “အူနှိုက်” သည်ဟု တင်စားကြသည်။) အူနှိုက်ရာတွင် လှည်းခတ်သည့်အခါ အသံကောင်းစေရန်အတွက် လှည်းပုံတောင်း၏ အတွင်းပိုင်းကို အနည်းငယ် လိုဏ်ပြီး ထွင်းရသည်။ ဖောက်ထား သော ပုံတောင်းပေါက်၏ ထိပ်နှစ်ဖက် (နန်းဖျားခွေ နှစ်ခု၏ အစွန်းဘက်၌ ပုံတောင်းကို အလှဆင်ရန် မုန့်ပေါင်းဖော်ရန်အတွက် ချန်ထားသော အစွန်း ၃ လက်မခွဲ) အတွင်း၌ ဗြက် ၂ လက်မ၊ ထု ငါးမူးရှိ သံပတ်ခွေ (သို့မဟုတ်)

၁ ရှေးဆောင်မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၀၆၊ စာ - ၂၅၈။

ပုံလောင်းအခွေကို ထည့်ရသည်။ ယင်းကို “ပုစွန်မျက်စိ၊ ဆိတ်မျက်လုံး” ဟု ခေါ်ကြသည်။ ပုစွန်မျက်စိတပ်ဆင်ရာတွင် ချုပ်ခွေထည့်ပြီး ၁၀ ပေါင် တူဖြင့် အချက်ပေါင်းများစွာ ရိုက်ထည့်ရသည်။ ပုစွန်မျက်စိ တပ်ဆင်ပြီးသောအခါ ချုပ်ခွေ အတွင်းပိုင်း ပုစွန်မျက်စိ ဘေးဝန်းကျင်ရှိ ပုံတောင်းသားများကို တူဖြင့်ထုပြီး တေပြန်သည်။ သို့မှသာလျှင် လှည်းပုံတောင်းကို စားသော ဝင်ရိုးဖုံး၏ဒဏ်မှ ကာကွယ်နိုင်မည့် အပြင် တာရှည်ခိုင်ခံ့ပြီး စိတ်ချရပေမည်။ ထို့နောက် နန်းဖျားခွေ၏ အပြင်ဘက် ပုစွန်မျက်စိတပ်ထားသည့် အပိုင်းကို ဖောင်းမိုးသော ပုံသဏ္ဍာန်ဖော်ပြီး အလှဆင်ကြသည်။ ယင်းကို “မုန့်ပေါင်း” ဟု တင်စားခေါ်ကြသည်။ “မုန့်ပေါင်း” ဆိုသည်မှာ ရေအနည်းငယ်နှင့် ရောသိပ်ထားသော ဆန်မှုန့်ကို ခြစ်ယူ၍ ပေါင်းသော မုန့်တစ်မျိုး ဖြစ်သည်။ ယင်းမုန့်၏ ပုံသဏ္ဍာန်နှင့်တူသော ပုံတောင်း၏အစွန်း နှစ်ဖက်ကို “မုန့်ပေါင်း” ဟု တင်စား ခေါ်ဝေါ်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

၄။ ဝင်ရိုးနှင့် ဝင်ရိုးဖုံးဆိုင်ရာ ဥပစာစကားများ

ဝင်ရိုးသည် လှည်း၏ တစ်ဖက်တစ်ချက်ရှိ အတိုင်ဘီးနှင့် အလှည့်ဘီးကို ထုတ်ချင်းခပ် ထိုးလျှိုထားသော အရှည် ၇ ပေနှင့် ၄ လက်မ ရှိသည့် ၂ လက်မ မတ်တင်းသံလုံး ဖြစ်သည်။ ဝင်ရိုး၏ အဖျားတစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် ၃ လက်မ ချန်ပြီး ၂ လက်မအရွယ် နားစောင့်ပေါက် ဖောက်လှေ့ရှိသည်။ လှည်းဘီးများ ကျွတ်မထွက် သွားစေရန် ယင်းနားစောင့်ပေါက်တွင် သံဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော အရှည် ၄ လက်မ အရွယ် “နားစောင့်” ကို တပ်ဆင်ရသည်။ “နားစောင့်” ဟူသော အမည်မှာ လှည်းဝင်ရိုး၏ တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် နားကဲ့သို့ တည်ရှိပြီး လှည်းဘီးကို ဝင်ရိုးမှ ကျွတ်ထွက်မသွားစေရန် စောင့်ကြပ်ကာကွယ်ပေးရသော အရာအဖြစ် တင်စားထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဝင်ရိုးကို လည်မသွားစေရန်နှင့် ရွေ့လျားမှု မရှိစေရန် အတွက် ဝင်ရိုး၏ အလယ်တည့်တည့်တွင် ဝင်ရိုးနှင့်ဝင်ရိုးဖုံးကို ထုတ်ချင်းခပ်ဖောက်ပြီး သံချောင်းဖြင့် ချုပ်ထားရသည်။ ယင်းသံချောင်းကို “ပင်လယ်ကူး” ဟု တင်စား ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

^၁ ခရီးဆောင်မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၀၆၊ စာ - ၂၄၄။

ပုံ (၂) ဝင်ရိုးနှင့် ဝင်ရိုးဖုံး

ဝင်ရိုးဖုံးဆိုသည်မှာ ဝင်ရိုးကို ဖုံးအုပ်ထားသော ၅ လက်မ ပတ်လည် ပျဉ်းကတိုးတုံး ဖြစ်သည်။ အရှည် ၄ ပေ ၈ လက်မ ရှိပြီး ဝင်ရိုးကို ဖုံးအုပ်နိုင်ရန် အတွက် သစ်တုံးကို အလယ်မှ အလျားလိုက် ၂ လက်မ အကျယ်ခန့် ထုတ်ချင်းခပ် မြောင်းထွင်းပေးရသည်။ ဝင်ရိုးဖုံး၏ ရှေ့ဘက်နှင့် နောက်ဘက်တွင် ဝက်စွယ်စိုက် နိုင်ရန်အတွက် အကျယ် ၃ မတ် ရှိသော မြောင်း ၄ ခု ကို အနည်းငယ် ဆိုင်းပြီး ထောင်လိုက် ထွင်းရသည်။ ယင်းကို “ဝက်စွယ်ခွင်” ဟု ခေါ်သည်။ ဝင်ရိုးဖုံး၏ အစွန်းနှစ်ဖက်တွင် ဝင်ရိုးကို ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ရန် သံဆိုင်းဆွဲခွေ နှစ်ခု တပ်ဆင် ထားသည်။ ယင်းဆိုင်းဆွဲခွေကို “ဝင်ရိုးထိန်း” ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ ဝင်ရိုးဖုံး၏ ထိပ်နှစ်ဖက်ရှိ ဆိုင်းဆွဲခွေ အတွင်းဖက် ၁ လက်မ အကွာတွင် ဝင်ရိုးဖုံးကို ၂ လက်မ အနက် ၄ လက်မ အကျယ် ဝိုက်ပြီး ထွင်းထားသော နေရာရှိသည်။ ထိုပုံမှာ ငါး တစ်ကောင်၏ ပါးဟပ်နှင့် တူသောကြောင့် ယင်းကို “ပါးဟပ်” ဟု တင်စားခေါ် ကြသည်။ ယင်းပါးဟပ် နေရာနှင့် ဝက်စွယ်၏ရှေ့ လှည်းသန် အပေါ်တွင် ရှိသော “ဝန်ခံတုတ်” ကို ကြိုးဖြင့် ဆက်သွယ်ပြီး ခိုင်မြဲစွာတုပ်ရသည်။ သို့မှသာ လှည်းသန် နှင့်ဝင်ရိုးဖုံး ပြုတ်မထွက်ဘဲ မြဲမြံနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ အထက်ပါ ဝန်ခံတုတ်ကို “ခါးတောင်းကျိုက်တုတ်” ဟုလည်း တင်စားခေါ်ကြသည်။ ယင်းတုတ်တွင် ချည်နှောင် ထားသော ကြိုးပြုတ်သွားပါက လှည်းသန်နှင့်ဝင်ရိုးဖုံး တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ကျွတ်ထွက် သွားပြီး လှည်းပြုတ်သွားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းတုတ်ကို ကြိုး ချည်နှောင်ရာတွင် ခါးတောင်းကျိုက်ပြီး ခွန်အားစိုက်ထုတ်ကာ ဇွဲဖြင့် တုပ်နှောင်ရသောကြောင့် “ခါးတောင်း ကျိုက်တုတ်” ဟု အခြေအနေဆက်စပ်မှုအရ တင်စားသုံးစွဲခြင်း ဖြစ်သည်။

၄၂။ လှည်းသန်ပြုလုပ်ပုံအဆင့်ဆင့်နှင့်ဥပစာစကားများ
 လှည်းသန်ဆိုသည်မှာ လှည်းထမ်းပိုးတုံးတွင် မြားဦးသဏ္ဍာန် ဆုံသော

လှည်းအိမ်အောက်ခံ သစ်ချောင်းအစုံ^၁ ဖြစ်သည်။ လှည်းသန်သည် ဝင်ရိုးဖုံး၏ အထက်တွင် တည်ရှိပြီး ဦးပိုင်းတွင် တစ်ပေခွဲခန့် ချန်ကာ နောက်မြီးပိုင်းမှစ၍ ထက်ခြမ်းခွဲထားသော အရှည် ၁၂ ပေရှိ ၄ လက်မ ပတ်လည် သစ်ရိုင်းတုံးဖြစ်သည်။ လှည်းသန်ကို ဦးဘက်တွင် ၁ ပေခွဲခန့် ချန်ထားပြီး “ခေါင်းစို့” အတွက် ၁ လက်မ ပတ်လည်အရွယ်ရှိသော အပေါက်နှစ်ပေါက်ကို တစ်ပေါက်နှင့်တစ်ပေါက် ၃ လက်မခန့် ခြားပြီး ဖောက်ထားသည်။ ကျန်အပိုင်းမှာ အလယ်တည့်တည့်မှ ခွဲထားသော နှစ်ခြမ်းခွဲ ခွထောက်ပုံ ဖြစ်သည်။ လှည်းသန်၏ဦးပိုင်း ခေါင်းစို့ တည်ရှိရာနေရာကို “ဦးပွတ်” ဟု တင်စားခေါ်ကြသည်။

ပုံ (၃)

လှည်းသန်

လှည်းသန်၏ နောက်ပိုင်း ၂ ပေခွဲခန့်တွင် ၂ လက်မ အရွယ် ရှိသော အပေါက် ၄ ပေါက်ကို တစ်ပေါက်နှင့်တစ်ပေါက် ၃ လက်မ ခြားပြီး ထုတ်ချင်းခပ် ဖောက်ရသည်။ ယင်းကို “ဝက်စွယ်ပေါက်” ဟု ခေါ်သည်။ ယင်းဝက်စွယ်ပေါက်တွင် ထိုးစိုက်ပြီး ဝင်ရိုးဖုံး၊ လှည်းသန်နှင့် ဇင်တုံး သုံးခုကို မရွေ့အောင် တွဲစပ်ထားသည့် အလျား ၁ ပေခွဲ၊ အနံ ၃ လက်မ ရှိသော သစ်သားပြားကို အပေါက်ခွင် နေရာတွင် ၂ လက်မ လှီးပြီး ထည့်ထားသော သစ်သားငုတ်မှာ ဝက်တစ်ကောင်၏ အစွယ်နှင့် တူသောကြောင့် ယင်းကို “ဝက်စွယ်” ဟု တင်စားခေါ်ကြသည်။

၄၂၄။ ဇင်တုံးပြုလုပ်ပုံ

ဇင်တုံးဆိုသည်မှာ လှည်းသန်ပေါ်တွင် ကန့်လန့်တင်ထားသော တုံး^၂ ဖြစ်သည်။ ပျပ် ၈ လက်မ အနံ ၄ လက်မနှင့် အလျား ၄ ပေ ၈ လက်မ ရှိသော သစ်ရိုင်းတုံး ဖြစ်သည်။ များသောအားဖြင့် အင်၊ ကညင်၊ ကောင်းမှု စသည့် သစ်အမျိုးအစားများဖြင့် ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ဇင်တုံးတွင် ဝက်စွယ် ၄ ချောင်း စိုက်ရန်

^၁ ခရီးဆောင်မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၀၆၊ စာ- ၃၀၅။
^၂ ခရီးဆောင်မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၀၆၊ စာ- ၁၁၃။

အနည်းငယ်တိမ်သော မြောင်း ၄ ခု ထွင်းထားရသည်။ ယင်းမြောင်း ၄ ခုကို ဝင်ရိုးဖုံးတွင် ထွင်းထားသော ဝက်စွယ်ခွင်နှင့်တူအောင် ထွင်းရသည်။ ဇင်တုံး၏ အပေါ်ဘက်တွင် လှည်းအိမ်ကို ထိန်းထားသောဝန် ကော်တင်နိုင်ရန်အတွက် “ဝန်ကော်ထိုင်” ထွင်းထားရသည်။

ပုံ (၄)

ဇင်တုံး

၄.၅။ ဆောင်ပန်းပြုလုပ်ပုံအဆင့်ဆင့်နှင့် ဥပစာခကားလုံးများ

ဆောင်ပန်းဆိုသည်မှာ “လှည်းဦးရှိ ထိုင်ရန်နေရာ။”^၁ ဖြစ်သည်။ နွားလှည်းများတွင် လှည်းမောင်းသူ ထိုင်ရသော ဆောင်ပန်း အမျိုးအစားပေါင်း များစွာ ရှိသော်လည်း ခရမ်းလှည်းများတွင် ပြုလုပ်သုံးစွဲကြသော ဆောင်ပန်းပုံသဏ္ဍာန်မှာ အခြားလှည်းများနှင့်မတူပေ။

ပုံ (၅)

ဆောင်ပန်း

ခရမ်းလှည်းတွင် လှည်းဆရာ ထိုင်ရသော ဆောင်ပန်း၏ အောက်ခြေတွင် ကျား၏ ဦးခေါင်းပုံနှင့်တူသော ကကြီးပုံ အပိုက်လေးကို ထွင်းထားသောကြောင့် “ကျားခေါင်းဆောင်ပန်း”ဟု တင်စားခေါ်ကြသည်။ ခရမ်းလှည်းလုပ်ငန်း တွင်ကျယ်လာသောအခါ ယင်းကျားခေါင်းဆောင်ပန်းကိုပင် အတွင်းဘက်၌ သေတ္တာပုံသဏ္ဍာန် ပြုလုပ်ပြီး သုံးစွဲလာကြသည့်အတွက် “သေတ္တာဆောင်ပန်း” ဟုလည်း ခေါ်ကြသည်။ ယင်းဆောင်ပန်း၏ ရှေးဦးပိုင်းတွင် စွယ်ရန်းထိုးလျှိုနိုင်ရန် ပြုလုပ်ထားသော

^၁ ခရီးဆောင်မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၀၆၊ စာ - ၁၀၅။

ပုံသဏ္ဍာန်မှာ မိချောင်းတစ်ကောင်၏ ဦးခေါင်းနှင့် ဆင်တူလှသောကြောင့် ယင်းကို “မိချောင်းပါးစပ်၊ မိချောင်းခေါင်း” ဟု တင်စားခေါ်ကြသည်။

၄၆။ ထမ်းပိုးတုံး

ထမ်းပိုးတုံးမှာ လှည်းသန်၏ ဦးပွတ်ပေါ်တွင် ကန့်လန့်ဖြတ် တည်ရှိပြီး အရှည် ၇ ပေ ရှိသည့် ၄ လက်မ ပတ်လည် ပွတ်လုံးဖြစ်သည်။ ထမ်းပိုးတုံး၏ အစွန်းနှစ်ဖက်ရှိ ကျွဲ၊ နွားတို့ ပခုံးဖြင့်ထမ်းရန်နေရာတွင် ၁ လက်မ ပတ်လည် ထုတ်ချင်းခပ် အပေါက် ၄ ပေါက် ဖောက်ထားသည်။ ယင်းအပေါက်တွင် စိုက်ထောင် ရသော တုတ်ကို “ထမ်းပိုးကြီးတုတ်” ဟု ခေါ်သည်။

၄၇။ လှည်းအိမ် ပြုလုပ်ပုံအဆင့်ဆင့်နှင့် ဥပစာစကားလုံးများ

လှည်းအိမ်ဆိုသည်မှာ ဇင်တုံးနှင့် ဆောင်ပန်းပေါ်တွင် တည်ရှိပြီး ဆန်စပါး စသည်တို့ကို သယ်ရန်နှင့် လူစီးနိုင်ရန် သစ်သားဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ကတ်အိမ် ဖြစ်သည်။ လှည်းအိမ်တွင် ကတ်နှစ်ခုနှင့် ရှေ့နောက် ထုတ်နှစ်ချောင်းနှင့် ဆင့်တန်း ၅ ခု ပါဝင်သည်။ ကတ်တစ်ခုလျှင် ၇ ပေ အရှည် ရှိသော အောက်ပေါင်၊ “လက်မိုးတန်း” နှင့် အမြင့် ၂ ပေခန့် ရှိသော ရံတိုင် ၁၂ ချောင်း ရှိသည်။ ယင်း “ရံတိုင်ခေါင်း” များကို ခေါင်းချိုးပြီး အလှဆင်ပေးကြသည်။ လှည်းအိမ်၏ အကျယ်မှာ အလျား ၇ ပေ ရှိပြီး အနံ ၄ ပေခွဲ ရှိသည်။ လှည်းအိမ်၏ နောက်ပိုင်းကို “လှည်းနောက်မြီး” ဟု တင်စားခေါ်ကြသည်။

ပုံ (၆) လှည်းအိမ်

လှည်းအိမ်ပေါ်သို့ ဝန်တင်သည့်အခါ ရှေ့နောက် အလေးချိန် ညီမျှအောင် တင်ရသည်။ လှည်းနောက်ပိုင်းတွင် ဝန်အလေးချိန်များသွားပါက “လှည်းဦးထောင်” လာပြီး “နောက်မြီးလန်” တတ်သည်။ လှည်းဆောင်ပန်းဘေး တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင်

ရှေ့သို့ ကော့ထောင်နေပြီး လှည်းအိမ်နှင့် ချိတ်ဆက်ထားသော သစ်သားချောင်း^၁ ကို “စွယ်ရန်း”ဟု ခေါ်ကြသည်။ အချို့က ကြိမ်များ၊ ဝါးများဖြင့်လည်း ပြုလုပ်ကြသည်။ သစ်များ၊ ဝါးများ တင်ရန်အတွက် လှည်းအိမ်နှင့် ဆောင်ပန်းကို ဖြုတ်ထားသော လှည်းကို “လှည်းငုံးတို၊ လှည်းမြီးတို၊ လှည်းခေါင်းတုံး” ဟူ၍ တင်စားခေါ်ကြသည်။

ပုံ (၇) လှည်းခေါင်းတုံး

ပုံ (၈) ခရမ်းနွားလှည်း

ထိုသို့ လှည်းတစ်စီးတွင် အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းများ အားလုံးတပ်ဆင်ပြီးပါက လှပသပ်ရပ်ပြီး အသုံးဝင်သော လှည်းတစ်စီး ဖြစ်လာပေမည်။ လှည်းဟု လွယ်လွယ် ကူကူ ခေါ်ကြသော်လည်း ဤကဲ့သို့ လှည်းတစ်စီး အသေးစိတ် ပြုလုပ်ရပုံနှင့် ထူးခြားသော ဝေါဟာရအသုံးများကို သိရှိထားမှသာ မြန်မာ့နွားလှည်း၏ တန်ဖိုးမှာ ပိုမိုမြင့်မားလာနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

ခရမ်းနွားလှည်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများကို ဘာသာစကားရှုထောင့်မှ လေ့လာ ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ လက်တွေ့ ကွင်းဆင်းလေ့လာကြည့်သည့်အခါ ခရမ်းနွားလှည်းကို စတင်တီထွင်ခဲ့သူနှင့် သမိုင်းအထောက်အထားအချို့ကို စိတ်ဝင်စားဖွယ် တွေ့ရှိ ရသည်။ ထို့ပြင် ဒေသတစ်ခုနှင့်တစ်ခု လူမှုအခြေအနေကိုလိုက်ပြီး အခေါ်အဝေါ်များ ကွဲပြားကြပုံ၊ လှည်းလုပ်ငန်းဆောင်တာအသုံးများကို လူမှုအခြေအနေတွင် အကြောင်း အရာ ဆက်စပ်မှုအရ ဥပစာစကားအဖြစ် တင်စားကြပုံ၊ တင်စားရာတွင်လည်း တူညီမှုကိုလိုက်ပြီး တင်စားခေါ်ဝေါ်ကြပုံနှင့် ဆက်စပ်မှုကိုလိုက်ပြီး တင်စားကြပုံ များကို တွေ့ရှိရပါသည်။

၁။ တူညီမှုကို အခြေခံသော ဥပစာများ

^၁ ခရီးဆောင်မြန်မာအဘိဓာန်၊ ၂၀၀၆၊ စာ - ၉၈။

အကြောင်းအရာတစ်ခုကို ရည်ညွှန်းသော စကားလုံးကို ထိုအကြောင်းအရာနှင့် တူသော သို့မဟုတ် ဆက်စပ်သော နောက်ထပ် အကြောင်းအရာအတွက် ပြောင်းရွှေ့ အသုံးပြုခြင်းကို “ဥပစာတင်စားသုံးခြင်း” ဟု ခေါ်ပါသည်။^၁ ခရမ်း နွားလှည်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများကို လေ့လာကြည့်ပါက အခြားအကြောင်းအရာအတွက် မှည့်ခေါ် ထားသောအမည်ကို ထိုအကြောင်းအရာနှင့် တူညီမှုအပေါ် အခြေခံပြီး ဥပစာစကား များအဖြစ် သုံးစွဲကြကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ယင်းစကားလုံး များမှာ “ကြာလိုက်သည်၊ ကြာခွက်သည်၊ အံလွဲသည်၊ မေးလွဲသည်၊ ငါးကြင်းကွက်၊ စွန်မြီး၊ ဆိတ်မျက်လုံး၊ ဆိတ်မျက်စိ၊ ပုစွန်မျက်စိ၊ မုန့်ပေါင်း၊ မျော့ကြိုး၊ တံကူမိုက်သား၊ တံကူဝမ်းလှီး၊ တံကူဝမ်းဆေး၊ ပုံတောင်း၊ ပါးဟပ်၊ ခေါင်းစို့၊ ဦးပွတ်၊ ဝက်စွယ်၊ ကျားခေါင်းဆောင်ပန်း၊ မိချောင်းပါးစပ်၊ မိချောင်းခေါင်း၊ လက်တန်း၊ လှည်းဦးထောင်၊ လှည်းနောက်မြီးလန်၊ စွယ်ရန်း” တို့ဖြစ်ကြသည်။ ထိုသို့ မူလရှိနေသောအသုံးကိုပင် အခြားအကြောင်းအရာ တစ်ခုရပ်၌ တူညီမှုကို အခြေခံပြီး တင်စားသုံးစွဲကြခြင်းဖြင့် ဘာသာစကား ဖောင်းပွမှု လျော့နည်းလာနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

၂။ ဆက်စပ်မှုကို အခြေခံသော ဥပစာစကားများ

အကြောင်းအရာ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု တူညီမှုအပေါ် အခြေခံပြီး တင်စားသော ဥပစာအသုံးများ ရှိသကဲ့သို့ အကြောင်းအရာ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု လုံးဝတူညီမှု မရှိသော် လည်း အခြေအနေအရ ဆက်စပ်မှုရှိသည့်အတွက် တင်စားသုံးစွဲကြသော စကားလုံး များလည်း ရှိပါသည်။ ခရမ်းလှည်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ စကားလုံးများကို လေ့လာကြည့် သောအခါ ဆက်စပ်မှုကို အခြေခံပြီး တင်စားသုံးစွဲသော စကားလုံးများအဖြစ် “ဂဟေဆက်၊ စရွေးကျ၊ လှည်းဖနောင့်သံ၊ လှည်းခတ်သံ၊ တစ်ရေစီးလှည်း၊ အူနှိုက်၊ ပင်လယ်ကူး၊ ဝန်ခံတုတ်၊ ခါးတောင်းကျိုက်တုတ်၊ လှည်းငုံးတို၊ လှည်းမြီးတို၊ လှည်းခေါင်းတုံး” စသည်တို့ကို တွေ့ရှိရသည်။ ထိုသို့ အကြောင်းအရာ တစ်ခုနှင့် တစ်ခု မတူညီသော်လည်း အခြေအနေ ဆက်စပ်မှုအပေါ် အခြေခံပြီး တင်စားသုံးစွဲ ကြကြောင်း တွေ့ရသည်။

၃။ လူကိုအခြေပြုသော ဥပစာနှင့် တိရစ္ဆာန်ကို အခြေပြုသော ဥပစာစကားများ

ခရမ်းနွားလှည်းဆိုင်ရာ ဥပစာစကားများကို လေ့လာကြည့်ပါက လူနှင့် တိရစ္ဆာန်တို့၏ ခန္ဓာကိုယ် အစိတ်အပိုင်းများနှင့် အသွင်တူသည့် ဥပစာတင်စားမှု များကိုသာ အများဆုံး တွေ့ရသည်။ လူကို အခြေပြုသော ဥပစာစကားများမှာ

^၁ ခင်အေး၊ ဒေါက်တာ၊ ၂၀၀၄၊ စာ-၁၃၉။

“အံ့လွဲသည်၊ မေးလွဲသည်၊ တံကူဗိုက်သား၊ တံကူဝမ်းဆေး၊ အူနှိုက်၊ ခေါင်းစို့၊ ဦးပွတ်၊ ခါးတောင်းကျိုက်တုတ်၊ လက်တန်း၊ လှည်းကတုံး၊ လှည်းဦးထောင်” စသည်တို့ဖြစ်ပြီး တိရစ္ဆာန်ကို အခြေပြုတင်စားသော ဥပစာစကားများမှာ “ငါးကြင်းကွက်၊ စွန်မြီး၊ ဆိတ်မျက်လုံး၊ ဆိတ်မျက်စိ၊ ပုစွန်မျက်စိ၊ မျှော့ကြိုး၊ ပါးဟပ်၊ ဝက်စွယ်၊ ကျားခေါင်းဆောင်ပန်း၊ မိချောင်းပါးစပ်၊ မိချောင်းခေါင်း၊ စွယ်ရန်း၊ လှည်းမြီးတို၊ လှည်းနောက်မြီးလန်” စသည်တို့ ဖြစ်သည်။ အခြားလုပ်ငန်းဆောင်တာတို့မှ တင်စားသုံးစွဲထားသော စကားလုံးများ ရှိသော်လည်း အရေအတွက် မများလှပေ။

နဂုံး

ခရမ်းနွားလှည်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများသည် ကျယ်ဝန်းနက်ရှိုင်းလှပါသည်။ နွားလှည်းတစ်စီးလုံးကို မဆိုထားနှင့် လှည်းဘီးတစ်ဘီးနှင့်ဆိုင်သော ဝေါဟာရများကိုပင် စာတမ်းတစ်စောင်အနေဖြင့် ကုန်စင်အောင် လေ့လာနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ နွားလှည်းနှင့်ဆိုင်သော ဝေါဟာရများကို ကျမ်းတစ်စောင်အဖြစ် ဖော်ပြမှသာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ အထောက်အထား၊ အချက်အလက်နှင့် ခရမ်းနွားလှည်းနှင့် လှည်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရစာရင်းပေါင်းများစွာ ရှိသော်လည်း ဥပစာစကားများကိုသာ ရွေးချယ်ပြီး သုတေသနအင်္ဂါရပ်များနှင့်အညီ စာတမ်းတစ်စောင်အဖြစ် အားထုတ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤသို့ လေ့လာခြင်းဖြင့် မြန်မာ့ရိုးရာ အမွေအနှစ်ဖြစ်သော ခရမ်းနွားလှည်းကို နှောင်းလူတို့ တန်ဖိုးထားပြီး သုတေသနပြုနိုင်စေရန်၊ မြန်မာ့နွားလှည်းဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ မပျောက်ပျက်စေရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် မြန်မာစာပေ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု၊ မြန်မာ့ရိုးရာ အမွေအနှစ်များ ထိန်းသိမ်းမှု တစ်ရပ်အနေဖြင့် ဤစာတမ်းကို ပြုစုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

မြန်မာဘာသာ

ကောသလ္လ၊ ဦး(ဆရာတော်-)။ (၁၉၈၅)။ *ဖြောင့်ထုံးကျမ်း*။ ရန်ကုန်၊ စာပေပေါင်းကူး။

ခင်မင်၊ မောင်(ခနုဖြူ)။ (၂၀၁၅)။ *ဥပစာကမ္ဘာကြီးထဲမှာ*။ ရန်ကုန်၊ ဇွန်ပွန်၊ စာအုပ်တိုက်။

ခင်အေး၊ (ဒေါက်တာ)။ (၂၀၀၄)။ *အတ္ထုပ္ပတ္တိအိမ်ဂိမ်း*။ ရန်ကုန်၊ စန်းရောင်ရှိန်ပုံနှိပ်တိုက်။

စိတ္တ။ (၁၉၉၁)။ *မြန်မာ့လှည်း*။ မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အနုပညာစာပေ(တတိယဆု)။ စာပေဗိမာန်၊ ရန်ကုန်။

ဖိုးစိန်၊ ဦး(ဝဇီရဗုဒ္ဓိ-)။ (ခုနှစ်မပါ)။ *အထက်တန်း မြန်မာကဗျာဖွဲ့နည်းကျမ်း*။ ရန်ကုန်၊ တိုးစာပုံနှိပ်တိုက်။

မင်းညွန့်နှင့် ထွန်းဖေ၊ ဦး (ရွှေဘို)။ (၁၉၇၂)။ *လှည်းယာဉ်ကြော့*။ ဂုဏ်ရည်စာအုပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်။

မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၁၉၈၀)။ *မြန်မာအဘိဓာန်အကျဉ်းချုပ်၊ အတွဲ(၂)*။ ရန်ကုန်မြို့၊ စာပေဗိမာန် ပုံနှိပ်တိုက်။

မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၀၉)။ *စာကိုးအဘိဓာန်*။ ရန်ကုန်မြို့၊ မြန်မာစာအဖွဲ့ဦးစီးဌာန။

မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၂၀၀၆)။ *ခရီးဆောင်မြန်မာအဘိဓာန်၊ ဒု-ကြိမ်*။ ရန်ကုန်၊ တက္ကသိုလ်များ ပုံနှိပ်တိုက်။

မှတ်ကျောက်။ (၂၀၀၄)။ *မြန်မာ့ပန်းပဲ*။ ရန်ကုန်၊ စာပေဗိမာန်။

ဩ၊ ဦး(စိန္တကျော်သူ-)။ (၁၉၂၆)။ *ဩဝါဒထူးချို့*။ ရန်ကုန်၊ ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပုံနှိပ်တိုက်။

အင်္ဂလိပ်ဘာသာ

Judson's Burmese-English Dictionary.(1953).Baptist Board of Publications, Yangoon.

အင်တာနက်အကိုးအကား

Wikipedia. (2017).*Metaphor*. May 23th,2017, from <http://en-wikipedia.org/wiki/Metaphor>

Wikipedia. (2017).*Metonymy*. May 23th,2017, from <http://en.wikipedia.org/wiki/Metonymy>

Wikipedia.(2016). *branch - metaphor*.June 23th,2016, From <http://geoffmcdonald.com/branch - metaphor>